

CORINT
CLASICI AI LITERATURII
VICTOR HUGO
♦
Mizerabilii

CORINT
CLASICI AI LITERATURII
VICTOR HUGO
♦♦
Mizerabilii

VICTOR HUGO

Mizerabili

Volumul I

Traducere din limba franceză de
LUCIA DEMETRIUS și TUDOR MĂINESCU

Prefață de
ADINA DINIȚOIU

CLASICI AI LITERATURII

MIZERABILII

VICTOR HUGO s-a născut la Besançon, în Franța, în 1802, fiind al treilea fiu al generalului Joseph-Léopold-Sigisbert Hugo și al lui Sophie Trébuchet. Educația din primii ani îi este puternic influențată de convingerile părinților – îndeosebi ale mamei sale, devotată credinței catolice și monarhiei. În primii ani din viață, Victor Hugo se mută constant cu familia sa, din pricina profesiei tatălui, călătorind din Paris la Elba, Napoli sau Madrid, dar întorcându-se de fiecare dată cu mama lui la Paris. De altfel, conflictul din cadrul familiei este asemănător celui existent în societatea franceză de la începutul secolului al XIX-lea; ambele aveau să-i influențeze parcursul profesional. Deși urmează Facultatea de Drept, Hugo nu continuă cu o carieră în această direcție, devotându-și majoritatea timpului scrierii poemelor și traducerii unor opere clasice. Se spune că scria, în fiecare dimineață, o sută de versuri sau douăzeci de pagini de proză. Ancorat în realitatea societății secolului al XIX-lea din Franța, dar fiind și un bun analist al marilor evenimente istorice globale, Victor Hugo și-a păstrat până în zilele noastre locul de seamă printre reprezentanții romantismului francez. Prin operele sale cele mai populare – *Notre Dame de Paris* (1831) și *Mizerabilii* (1862) –, Hugo a rămas și unul dintre cei mai citați și mai apreciați scriitori clasici.

PARTEA ÎNTÂI

FANTINE

Atâta vreme cât va exista, din pricina legilor și a moravurilor, un blestem social, care creează în chip artificial, în plină civilizație, adevărate iaduri, agravând cu o fatalitate omenească destinul, care e de esență divină, atâta vreme cât cele trei probleme ale secolului: înjosirea omului prin exploatare, decăderea femeii prin foame, atrofierea copilului prin puterea întunericului nu vor fi rezolvate; atâta vreme cât, în anume pături, constrângerile sociale vor fi cu puțință; cu alte cuvinte, și într-un sens mai larg, atâta vreme cât pe pământ vor dăinui ignoranța și mizeria – cărți de felul celei de față nu vor fi zadarnice.

Hauteville-House, 1 ianuarie 1862

CARTEA ÎNTÂI

Un om drept

I

DOMNUL MYRIEL

În 1815, domnul Charles-François-Bienvenu Myriel era episcop la Digne. Era un bătrân de vreo șaptezeci și cinci de ani și ocupa scaunul episcopal din Digne din 1806.

Cu toate că acest amănunt nu are nicio legătură cu faptele pe care le vom istorisi, nu este poate de prisos – spre a fi cât mai exacti – să amintim aici zvonurile și vorbele care circulau pe seama sa, pe vremea când a sosit în eparhie. Adevărate sau nu, lucrurile ce se pun pe seama oamenilor ocupă adesea în viață, și mai ales în destinul lor, tot atâta loc cât și faptele pe care le săvârșesc. Domnul Myriel era fiul unui consilier al curții de justiție din Aix; viță de magistrați. Se povestește că tatăl lui, hărăzindu-i moștenirea postului său, îl însurase foarte de tânăr, la optsprezece sau douăzeci de ani, după un obicei destul de răspândit în familiile magistraților. În pofida acestei căsătorii, Charles Myriel făcuse, zice-se, să se vorbească multe pe seama sa. Era bine făcut, deși cam mic de statură, elegant, distins, spiritual; tinerețea lui fusese închinată în întregime vieții mondene și aventurilor galante.

Odată cu revoluția, evenimentele se precipitară; familiile magistraților, decimate, izgonite, hăituite, se risipiră care încotro. Din primele zile ale revoluției, domnul Charles Myriel fugi în Italia. Nevasta lui muri acolo de o boală de piept, boală de care

suferea de mai demult. Copii nu aveau. Ce s-a petrecut după aceea în viața domnului Myriel? Năruirea vechii societăți franceze, prăbușirea propriei lui familii, întâmplările tragice de la '93¹ – mult mai groaznice poate pentru cei emigrați, care le priveau de departe cu exagerarea spaimei: au făcut oare toate acestea să încolțească în mintea lui gândul renunțării și al singurătății? În amețeața desfătărilor și a legăturilor care-i umpleau viața, să fi primit el oare pe neașteptate una dintre acele lovituri misterioase și grozave, care câteodată doboară, izbindu-l drept în inimă, chiar și pe omul pe care catastrofele publice nu-l pot clătina nici când îl lovesc în existența și avutul său? Nimeni n-ar fi putut s-o spună; se știa numai că se întorsese din Italia preotit.

În 1804, domnul Myriel era preot la Brignolles. Îmbătrânise și trăia în cea mai mare singurătate.

Pe vremea încoronării, o chestiune mărunță a parohiei sale, nu se mai știe ce anume, îl aduse la Paris. Printre alte persoane de vază, cărora le ceru sprijinul pentru enoriașii săi, era și domnul cardinal Fesch. Într-o zi, când împăratul tocmai venise să-i facă o vizită unchiului său, cucernicul preot – care aștepta în anticameră – se pomeni față în față cu Majestatea Sa. Napoleon, văzându-se privit cu o oarecare curiozitate de către bătrân, se întoarse și spuse dintr-odată:

— Cine-i omul ăsta cumsecade care se uită așa la mine?

— Sire, zise domnul Myriel, dumneavoastră vă uitați la un om cumsecade, iar eu mă uit la un om mare. Fiecare dintre noi are ceva de câștigat.

În aceeași seară, împăratul întrebă pe cardinal cum îl cheamă pe preot și, puțin după aceea, domnul Myriel află cu cea mai mare surprindere că fusese numit episcop la Digne.

---

¹ Perioadă cunoscută ca „Teroarea” (Teroarea iacobină) – perioada Revoluției Franceze care a culminat cu dictatura lui Robespierre, care își eliminase foștii camarazi de luptă, și cu instituirea Comitetului Salvării Publice (n. red.).

Dar ce era adevărat din cele ce se povesteau despre tinerețea domnului Myriel? Nimeni nu știa. Înainte de revoluție, prea puține familii cunoscuseră familia Myriel.

Domnul Myriel a fost sortit să îndure soarta oricărui nou-venit într-un târgușor unde nu lipsesc guri care flecăresc și unde sunt prea puține capete care gândesc. Trebuia să îndure, cu toate că era episcop, și tocmai pentru că era episcop. Dar, la urma urmei, flecărelile în care se pomenea numele său nu erau poate decât flecăreli, zvonuri, vorbe, trăncăneli, chiar mai puțin decât atât: „palavre”, cum se spune în graiul energic din miazăzi.

Oricum, după vreo nouă ani de episcopat și de ședere la Digne, toate aceste bârfeli, prilej de discuții care preocupă la început orășelele mici și pe oamenii mărunți, fură cu totul uitate. Nimeni n-ar mai fi îndrăznit să vorbească despre ele, nimeni n-ar fi îndrăznit măcar să și le aducă aminte.

La Digne, domnul Myriel venise însoțit de o fată bătrână, domnișoara Baptistine, sora lui, care era cu vreo zece ani mai tânără decât el.

N-aveau în slujba lor decât o femeie de vârsta domnișoarei Baptistine, pe nume doamna Magloire, care, după ce fusese „servitoarea domnului preot”, purta acum îndoitul titlu de cameristă a domnișoarei și de menajeră a monseniorului.

Domnișoara Baptistine era o persoană înaltă, palidă, slabă, blândă: întruchipa idealul cuprins în cuvântul „respectabilă”, deoarece se pare că o femeie trebuie să fie mamă pentru a fi venerabilă. Nu fusese niciodată frumoasă, dar viața ei toată, care nu fusese decât un șir de fapte bune, o învăluise în cele din urmă în ceva imaculat și luminos; odată cu bătrânețea, dobândise ceea ce s-ar putea numi frumusețea bunătații. Fusese slabă în tinerețe și ajunsese străvezie la maturitate, iar sub transparența aceasta, se întrezărea îngerul. Era mai degrabă un suflet decât o fecioară. Întreaga ei ființă părea alcătuită din umbră; doar atât trup cât să mai fie femeie; o fărâmă de materie, închizând într-însa o

lumină; ochi mari, pururea plecați; pretext pentru ca un suflet să rămână pe pământ.

Doamna Magloire era o bătrânică albă, grăsună, dolofană, grăbită, care gâfâia mereu, pe de o parte din pricina treburilor, pe de alta din pricina astmului.

Când venise în oraș, domnul Myriel fusese instalat în palatul episcopal, cu toate onorurile cerute de decretele imperiale, care-l așezară pe episcop îndată după comandantul garnizoanei. Primarul și președintele curții îi făcură vizita de rigoare, iar el făcu la rândul său prima vizită generalului și prefectului.

După instalare, orașul așteptă să-l vadă pe episcop la lucru.

II

DOMNUL MYRIEL DEVINE MONSENIORUL BIENVENU

Palatul episcopal din Digne se afla alături de spital. Era o clădire mare și frumoasă, de piatră, ridicată la mijlocul secolului trecut de către monseniorul Henri Puget, doctor în teologie, de la facultatea din Paris, abate de Simore, fost episcop de Digne pe la 1712. Palatul era o adevărată locuință seniorială. Totul era măreț: apartamentele episcopului, saloanele, camerele, curtea de onoare, foarte mare, străbătută de alei cu arcade, după vechea modă florentină, grădinile plantate cu arbori falnici. În sala de mâncare¹, o lungă și splendidă galerie care se afla la parter și care dădea spre grădini, monseniorul Henri Puget dăduse o masă de gală la 29 iulie 1714 monseniorilor Charles Brûlart din Genlis, arhiepiscop de Embrun, Antoine de Mesgrigny, capucin², episcop de Grasse, Philippe de Vendôme, mare duhovnic al palatului și abate la Saint-Honoré din Lérins, François de Berton din Grillon, episcop

¹ Din originalul fr. *salle à manger*, salonul unde se ia masa (n. red.).

² Călugăr care face parte dintr-o ramură a Ordinului franciscan – ordine catolice fondate de Francesco d'Assisi la începutul secolului al XIII-lea (n. red.).

și baron de Vence, César de Sabran din Forcalquier, episcop-senior de Glandève și Jean Soanen, preot al congregației, predicator obișnuit al regelui, episcop senior de Senez. Portretele acestor șapte cucernice personalități decorau sala, iar data memorabilă, 29 iulie 1714, era gravată cu litere de aur pe o placă de marmură albă.

Spitalul era o clădire strâmtă și joasă, cu un singur cat și cu o grădiniță.

La trei zile după sosirea sa, episcopul vizită spitalul. După vizită, îl rugă pe director să binevoiască a veni la el.

— Domnule director al spitalului, îi spuse el, câți bolnavi aveți în clipa de față?

— Douăzeci și șase, monseniore.

— Atâția număraseram și eu.

— Paturile, reluă directorul, sunt cam înghesuite unele într-altele.

— Am băgat și eu de seamă.

— Sălile nu-s decât niște odăi, iar aerul se primenește greu.

— Așa mi se pare și mie.

— Și, pe urmă, când e nițel soare, grădina e prea mică pentru convalescenți.

— Așa-mi spuneam și eu.

— Iar când sunt molime (anul acesta am avut tifos, acum doi ani am avut friguri palustre) avem și o sută de bolnavi deodată; nu știm cum s-o scoatem la capăt.

— La asta mă gândesc și eu.

— Ce să facem, monseniore? zise directorul. Trebuie să ne resemnăm.

Convorbirea avea loc în sala de mâncare de la parter.

Episcopul tăcu o clipă, apoi se întoarse repede spre directorul spitalului.

— Domnule, spuse el, câte paturi credeți c-ar încăpea în sala asta?

— În sala de mâncare a monseniorului? rosti speriat directorul.

Episcopul cerceta sala cu privirea și părea că socotește și măsoară cu ochii.

— Ar încăpea foarte bine douăzeci de paturi, zise el, ca și cum ar fi vorbit cu sine însuși; apoi adăugă cu glas tare: Iată, domnule director al spitalului, ce vreau să spun. E, desigur, o greșeală la mijloc. Sunteți douăzeci și șase de persoane în cinci sau șase odăițe. Aici suntem trei și avem loc pentru șaiszeci. E o greșeală, vă spun eu. Stați în locuința mea, iar eu într-a dumneavoastră. Dați-mi casa mea. Asta e casa dumneavoastră.

A doua zi, cei douăzeci și șase de bolnavi se instalară în palatul episcopal, iar episcopul se mută la spital.

Domnul Myriel nu avea niciun fel de avere, familia sa fiind ruinată de revoluție. Sora lui primea o rentă viageră de cinci sute de franci, care, la prezbiteriu, ajungea pentru cheltuielile ei personale. Domnul Myriel primea de la stat, ca episcop, o leafă de cincisprezece mii de franci. Chiar în ziua când se mută în clădirea spitalului, domnul Myriel stabili felul cum trebuia să fie întrebunțată această sumă, odată pentru totdeauna, precum urmează. Copiem o notă scrisă de mâna lui:

Notă pentru orânduirea cheltuielilor casei mele:

Pentru micul seminar	o mie cinci sute franci
Congregația misiunii	o sută franci
Pentru lazariștii ¹ din Montdidier	o sută franci
Seminarul misiunilor străine din Paris	două sute franci
Congregația Sfântului Duh	o sută cincizeci franci
Instituții religioase din locurile sfinte	o sută franci
Socetăți de caritate maternă	trei sute franci
Supliment pentru cea din Arles	cincizeci franci

¹ Misionari din congreagația Sfântului Lazar, înființată în anul 1625, de preotul francez Vincențiu de Paul, venerat ca sfânt, în cadrul Bisericii Romano-Catolice și al Bisericii Anglicane (n. red.).

Danie pentru îmbunătățirea întreținerii închisorilor	patru sute franci
Pentru eliberarea șefilor de familie închiși pentru datorii	o mie franci
Danie pentru ajutorarea și eliberarea celor închiși	cincisute franci
Supliment la salariul profesorilor săraci ai eparhiei	două mii franci
Hambarele de rezervă din Alpii de Sus	o sută franci
Congregația doamnelor din Digne, din Manosque și din Sisteron, pentru învățământul gratuit al fetelor sărace	o mie cinci sute franci
Pentru săraci	șase mii franci
Cheltuieli personale	o mie franci
Total	cincisprezece mii franci

Cât timp a ocupat scaunul episcopal din Digne, domnul Myriel n-a schimbat aproape nimic din întocmirea aceasta, pe care, cum am văzut, el o numea orânduirea „cheltuielilor casei sale”.

Această rânduială a fost primită cu supunere desăvârșită de către domnișoara Baptistine. Pentru evlavioasa fată, monseniorul din Digne era în același timp frate și episcop, prieten firesc și superior prin rangul său bisericesc. Îl iubea și-l venera totodată. Când spunea el ceva, ea se înclina: când făcea ceva, i se alătura. Numai servitoarea, doamna Magloire, bombănea puțin. Domnul episcop, cum am văzut, nu-și păstrase sieși decât o mie de franci, care, adăugați la pensia domnișoarei Baptistine, făceau o mie cinci sute de franci pe an. Cu acești o mie cinci sute de franci trăiau cele două bătrâne și episcopul.

Iar când vreun preot de la țară venea la Digne, domnul episcop tot mai găsea cu ce să-l ospăteze, mulțumită economiilor crunte ale doamnei Magloire și administrației iscusite a domnișoarei Baptistine.

Într-o zi – se afla la Digne de vreo trei luni –, episcopul spuse:

— Cu toate astea, sunt destul de strâmtorat!

— Cred și eu! izbucni doamna Magloire. Monseniorul nici măcar nu și-a cerut indemnizația pe care i-o datorează județul pentru cheltuielile de transport în oraș și pentru vizitele pe care le face în eparhie. Așa era obiceiul pentru episcopii de altădată.

— Așa e! zise episcopul. Ai dreptate, doamnă Magloire.

Și făcu cererea.

Puțin după aceea, consiliul general, luând în considerare această cerere, îi aprobă o indemnizație anuală de trei mii de franci intitulată „Alocația domnului episcop pentru cheltuieli de trăsură, de poștă și cheltuieli pentru vizite pastorale”.

Faptul stârni multă vâlvă în rândul burgheziei locale și, cu acest prilej, un senator al imperiului, fost membru în Consiliul celor cinci sute, partizan al lui 18 Brumar¹, înzestrat pe lângă orașul Digne cu niște fonduri colosale, îi scrisese ministrului cultelor, domnului Bigot de Préameneu, o scrisoare furioasă și confidențială din care vom extrage următoarele rânduri autentice:

Cheltuieli de trăsură? De ce ar fi necesare într-un oraș cu mai puțin de patru mii de locuitori? Cheltuieli de poștă și pentru vizite pastorale? Mai întâi, de ce trebuie să facă vizite? Pe urmă, cum să circule poșta într-o regiune muntoasă? Nu sunt drumuri. Nu se merge decât călare. Iar podul de la Durance la Château-Arnoux abia poate să țină căruțele cu boi. Așa sunt toți popii. Lacomii zgârșiți. La sosire, acesta făcea pe apostolul. Acum se poartă ca toți ceilalți. Îi trebuie trăsură și diligență. Are nevoie de lux, ca episcopii de altădată. Ah, popimea asta! Domnule conte, lucrurile nu vor merge bine decât atunci când împăratul ne va scăpa de ei. Jos popa! (În

---

¹ 9 noiembrie 1799, după calendarul vechi 18 Brumar, data la care a avut loc *Coup d'état*, lovitura de stat care l-a adus pe Napoleon Bonaparte la putere (n. red.).

acel moment, se iviseră complicații cu Roma.) În ce mă privește, sunt numai pentru Cezar...

etc... etc...

În schimb, doamna Magloire se bucură foarte mult.

— Bravo! îi spuse ea domnișoarei Baptistine. Monseniorul a început cu alții, dar a trebuit în cele din urmă să se gândească și la el. Și-a pus la punct toate binefacerile. Iată, în sfârșit, și pentru noi trei mii de franci.

În aceeași seară, episcopul scrise și dădu surorii sale o notă cu următorul cuprins:

Cheltuieli de trăsură și vizite pastorale

Pentru a se putea da bolnavilor din spital supă de carne	o mie cinci sute franci
Pentru societatea de caritate maternă din Aix	două sute cincizeci franci
Pentru societatea de caritate maternă din Draguignan	două sute cincizeci franci
Pentru copii găsiți	cinci sute franci
Pentru orfani	cinci sute franci
Total	trei mii franci

Acesta era bugetul domnului Myriel.

Cât despre veniturile întâmplătoare ale episcopiei: strigări, dispense, botezuri, predici, binecuvântări, căsătorii etc., episcopul le încasa de la bogați cu aceeași strășnicie cu care le împărțea la săraci.

În scurtă vreme, daniile în bani sporiră. Și cei avuți, și cei lipșiți băteau la ușa domnului Myriel, unii venind să ceară milostenia pe care alții veneau s-o aducă. Nu trecuse niciun an de zile, și episcopul ajunsese vistiernicul tuturor binefacerilor și casierul

tuturor nevoilor. Sume însemnate treceau prin mâna lui; dar nimic nu-l putu face să-și schimbe cât de cât felul de viață și să adauge cât de puțin la strictul său necesar.

Nici gând de așa ceva. Așa cum se întâmplă totdeauna, ca jos să fie încă și mai multă mizerie decât este sus înfrățire, totul era dat – ca să zicem așa – mai înainte chiar de a fi fost primit; totul era sorbit ca apa de un pământ uscat; oricât de mult încasa, episcopul n-avea niciodată un ban. Și atunci se despuia pe sine.

Întrucât era obiceiul ca episcopii să-și pună numele de botez în fruntea ordonanțelor și scrisorilor pastorale, oamenii nevoiași ai ținutului aleseseră, cu un fel de instinct plin de dragoste, dintre numele și prenumele episcopului, pe cel care avea un tâlc pentru dânșii, așa că nu-i mai spuneau decât monseniorul Bienvenu. Vom face ca și ei și-l vom numi și noi la fel. De altminteri, îi plăcea și lui să i se spună așa.

— Îmi place numele ăsta, spunea el. Bienvenu corectează titlul de monsenior.

Nu avem pretenția ca portretul pe care-l facem aci să fie verosimil; ne mulțumim a spune că e asemănător.

III

EPISCOF BUN, EPISCOPIE GREA

Deși transformase cheltuielile de transport în pomeni, domnul episcop nu făcea mai puține vizite. Eparhia Digne e foarte obositoare. Are prea puține șesuri și prea mulți munți; drumuri aproape nu există, cum am mai spus: sunt treizeci și două de parohii, patruzeci și una de vicariate și două sute optzeci și cinci de bisericuțe. Să le vizitezi pe toate e ceva. Domnul episcop o scotea la capăt. Când se ducea prin vecinătăți, mergea pe jos, la șes cu trăsura și la munte pe catări. Cele două bătrâne îl întovărășeau. Când drumul era prea anevoios pentru ele, se ducea singur.

CĂRȚILE DE CARE NU TE DESPARȚI NICIODATĂ!

Clasici ai literaturii reprezintă colecția de cărți pe care le citești măcar o dată în viață. Sunt acele narațiuni care te formează, care îți amintesc cine ești și care te însoțesc pretutindeni. Autorii de geniu și operele lor strălucite li se adresează atât celor care se află la început de drum și care descoperă moștenirea culturală a umanității, cât și acelor care se întorc la pasiunea pentru clasic.

Romane captivante, nuvele și proze scurte splendide, povești de un realism feroce sau care creează lumi – aceasta este marea literatură, confirmată de cele mai prestigioase premii și de preferința nestrămutată a generații de cititori.

Să ne lăsăm purtați de cărțile care au schimbat lumea, care au provocat gândirea, care au transformat *zeitgeist*-ul!

VICTOR HUGO

Mizerabilii

TRADUCERE DE LUCIA DEMETRIUS ȘI TUDOR MĂINESCU

PREFAȚĂ DE ADINA DINIȚOIU

„În acest roman nu există digresiuni. Totul este relevant – pentru că subiectul cărții este, literalmente, *total*. [...] *Mizerabilii* este un joc cu destinul: pune în scenă discrepanța dintre imperfecțiunile judecății omenești și arhetipurile perfecte ale infinitului.”

ADAM THIRLWELL, *The Guardian*

Partener media:

**OBSERVATOR
CULTURAL** —

ISBN: 978-606-088-389-0

ISBN: 978-606-088-390-6

9 786060 883906

www.edituracorint.ro